

Avrupa Birliği'nin Geleceğinde Avrupa Siyasi Topluluğu Fikri

Yusuf SAYIN*
Buket ÖKTEN SİPAHİOĞLU**
Merve ÖZTÜRK***

Özet

24 Şubat 2022 tarihinde başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı ile birlikte değişen uluslararası ortamda Avrupa Birliği'nde (AB) yeni bir fikir tartışılmaya başlanmıştır. Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron tarafından ortaya atılan Avrupa Siyasi Topluluğu (AST) fikri, AB üyesi olmayan ülkelerle Avrupa kıtasını ilgilendiren konularda iş birliğini öngörmektedir. Bu makalede söz konusu düşüncenin, hâlihazırda AB'ye üye olmayan ülkeleri de barındıran Avrupa Konseyi'nden farklı olduğu dile getirilmiştir. Bu makalenin amacı; Rusya-Ukrayna Savaşı'nın AB'ye etkileri göz önünde bulundurularak, tarihsel anlatı yöntemiyle AST fikrinin ne derece başarılı olabileceğini ele almaktır. Bu bağlamda; makalede AST fikrinin AB'nin küresel anlamda ilişkilerini güçlendireceği ve küresel krizlerle baş etme konusunda Birliğe destek olacağı varsayımı sınanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Avrupa Siyasi Topluluğu (AST), Avrupa Bütünleşmesi, Rusya Ukrayna Savaşı

The Idea of a "European Political Community" in the European Union's Future

Abstract

In the changing international environment against the backdrop of the Russia-Ukraine War that started in February 2022, a new idea has begun to be discussed in the European Union (EU). The idea of a European Political Community (EPC), put forward by French President Emmanuel Macron, envisages cooperation with non-EU countries on issues about the European continent. This article asserts that the concept under discussion resembles the notion of a 'privileged partnership' that has long been on the EU's agenda while distinguishing it from the Council of Europe, which presently encompasses non-EU countries. By employing the historical narrative method, the study aims to examine the extent to which the EPC idea can be successful, considering the consequences of the Russia-Ukraine War on the EU. In this context, the article evaluates the assumption that the ECC idea will strengthen the EU's global relations and support the Union in dealing with global crises.

Keywords: European Union, European Political Community (EPC), European Integration, Russia-Ukrainian War

Giriş

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron tarafından öne sürülen Avrupa Siyasi Topluluğu (AST) fikri, Rusya-Ukrayna Savaşı yüzünden değişen dünya dengelerinin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bilindiği üzere; uluslararası ilişkiler dinamik bir alan olup, büyük ölçüde siyasi gelişmelerden etkilenmektedir. 24 Şubat 2022 tarihinde Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmeye başlamasıyla ortaya çıkan süreç, sadece Rusya ve Ukrayna'yı

* Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, E-mektup: ysayin@erbakan.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4246-9416

** Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Politika ve Ekonomi Anabilim Dalı, E-mektup: okten@ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3815-6732

*** Ar. Gör., Batman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, E-mektup: merve.simdi@batman.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5370-5210

değil; dünyadaki diğer siyasi aktörleri de derinden etkilemiştir. Avrupa'yı yapılandırmada AB ülkelerinin tek başlarına yeterli olamayacaklarını savunan Macron'a göre; AB dışındaki ülkelerin de Avrupa'yı ilgilendiren ekonomi, enerji ve iklim gibi alanlardaki sorunların tartışılmasına ve çözüm önerileri sunulmasına hizmet eden platformlarda yer almaları gerekmektedir. Bu mülahazalar çerçevesinde ortaya çıkan AST fikri, birçok tartışma ve soru işaretini de beraberinde getirmiştir.

İlk resmi toplantısını 6 Ekim 2022 tarihinde Prag'da, son toplantısını ise 7 Kasım 2024'te Budapeşte'de gerçekleştiren AST'nin amaçları arasında; üyelerini ilgilendiren konularda siyasi diyalog ve iş birliğini teşvik etme, Avrupa kıtasının güvenliğini ve istikrarını sağlama ile bu coğrafyanın refahına katkıda bulunma gibi hususlar sayılmıştır.¹ Diğer yandan Macron, AST'nin AB'nin yerini almayı hedeflemediğini de şu ifadelerle belirtmiştir: "Bu siyasi koordinasyon platformu, mevcut herhangi bir organizasyonun, yapının veya sürecin yerini almaz ve bu aşamada yenilerini inşa etmeyi amaçlamaz."² Herhangi somut bir çıktının alınmadığı bu ilk toplantı, daha çok Rusya-Ukrayna Savaşı ve bunun yol açtığı enerji krizi üzerine yoğunlaşmıştır. Diğer yandan Macron tarafından ortaya atılan AST'ye getirilen en önemli eleştiri; AB üyesi olmayan ülkeleri de barındıran 'Avrupa Konseyi' adlı bir örgütün zaten var olduğu yönündedir. Ancak Macron bu eleştiriyi; Avrupa Konseyi'nin daha çok hukuki bir yönünün olduğunu ileri sürerek bu anlamda daha ziyade siyasi bir örgüte ihtiyaç duyulduğunu belirterek karşılık vermiştir.

Yukarıda yapılan değerlendirmeler ışığında bu makale, Avrupa'da gelecekte olgunlaşması beklenen AST fikrini ele almaktadır. Bu konu tarihsel anlatı yöntemiyle çözümlenmeye tabi tutulmaktadır. Diğer yandan bu çalışma, Rusya-Ukrayna Savaşı ile değişen uluslararası dengeleri ve özellikle enerji krizini dikkate alarak Avrupa'nın geleceği hakkında tahminlerde bulunmakta; mevcut alan yazına mütevazı bir katkı sunmayı hedeflemektedir. Çalışmanın yol haritasına bakıldığında; ilk bölümde Avrupa Ekonomik Topluluğu'ndan Avrupa Birliği'ne kadar olan tarihsel süreç ana hatlarıyla ele alınmaktadır. Ardından gelen bölümde Rusya-Ukrayna Savaşı'nın AB'ye olan etkisi tarihsel bir perspektiften ve bunun uluslararası ilişkilere yansımaları bakımından tartışılmaktadır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise AST fikrinin ne derece mümkün olduğu ve bu fikir lehine sunulan gerekçelerin sağlamlığı gibi hususlar ele alınmaktadır. Bu bölümde ayrıca AST'nin geleceğine dair öngörüler tartışılmaktadır. Sonuç bölümü ise AST fikrinin gelecekteki yerini ve işlevselliğini mercek altına almaktadır.

AET'den AB'ye Tarihsel Süreç

20'nci yüzyıl, Avrupa kıtası özelinde -II. Dünya Savaşı başta olmak üzere- çok sayıda savaşa ve çatışmaya sahne olmuştur. Bu savaşlarda temel faktörler arasında üretim kaynaklarının ve stratejik madenlerin kontrol edilmesi başı çekmiştir. Diğer bir tabirle Avrupa'da kömür ve demir madeni gibi yeraltı kaynaklarının denetimini elde bulundurma arzusunun savaşların çıkmasına neden olduğu söylenebilir. Kömür ve çelik madenleri bu süreçte hem işgal için askerî imkânlar sağlamış hem de Alman ve Fransız topraklarının ele geçirilmesi için bir sebep teşkil etmiştir. Söz gelimi Alsas-Loren ve Ruhr havzasında bulunan demir cevheri yatakları 1871, 1918, 1940 ve 1945 yıllarında Fransa ile Almanya arasında toplam dört kere el değiştirmiştir. Dahası kömür yatakları açısından zengin, bir Alman bölgesi olan Saar, 1919-1935 yılları arasında Milletler Cemiyeti tarafından

¹ Schneckener, Ulrich ve Sebastian Schäffer (2023), Russia's War and Europe's Changing Security Order: Time for a "Greater European Council", Der Donauraum, s. 23.

² Meeting of the European Political Community, <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2022/10/06/>, (08.10.2022).

yönetilmiş ardından Versay Anlaşması hükümleri gereğince I. Dünya Savaşı'nda Almanların Fransız kömür madenlerine verdikleri zararı telafi etmek amacıyla Fransızların kontrolüne bırakılmıştır. Daha sonra Almanların II. Dünya Savaşı'nda mağlup olmalarını müteakiben Fransızlar Saar'ı 1945-1957 döneminde tekrar kendi yönetimleri altına almışlardır.³

Avrupa'da birlik fikri yüzyıllar önce ortaya atılmış olsa da bu düşüncenin ete kemiğe bürünmesi, 1945 yılından sonra olmuştur. Bu bağlamda Jean Monnet ve Robert Schuman gibi devlet adamlarının önemli katkıları olmuştur. Bu siyasetçiler, Fransa ve Almanya'nın kömür madenlerinin ve çelik fabrikalarının kontrol altına alınması durumunda bu ülkelerin birbirlerine karşı savaşmayacakları tezini ileri sürmüşlerdir.⁴ Bu yakınlaşmanın AB'ye giden sürecin kilometre taşlarını oluşturduğu ifade edilebilir.

AB'nin temelini atan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT), 18 Nisan 1951'de Paris Antlaşması ile kurulmuştur. AKÇT'nin hayata geçirilmesine yönelik ilk teklif, 9 Mayıs 1950 tarihinde Schuman tarafından ortaya atılmış ve Federal Almanya Cumhuriyeti Şansölyesi Konrad Adenauer tarafından kabul edilmiştir. Neticede AKÇT günümüzde bile AB'nin çekirdeği olarak kabul edilen Fransa, Almanya, Belçika, Hollanda, Lüksemburg ve İtalya'nın bir araya gelmesiyle kurulmuştur. AKÇT'nin kuvveden fiile çıkarılmasında Alman ve Fransız ekonomilerini birbirine yakınlaştırma ve Avrupa'da yeni bir savaşı önlenme çabaları başrol oynamıştır. Böylelikle söz konusu altı devlet arasında kömür, çelik, kok kömürü, demir cevheri ve hurda için ortak bir pazar meydana getirilmiştir.⁵ Uluslarüstü bir kömür ve çelik endüstrisinin oluşturulması, Almanya'nın gücünün kontrol altına alınmasına ve kalıcı bir barışın sağlanmasına yardımcı olmuştur.

AKÇT üyesi devletler, savunma ve dışişleri konularını kapsayacak ve bir parlamento tarafından denetlenecek Avrupa Savunma Topluluğunu kurma konusunda da ortak hareket etme kararı almışlardır. Savunma Topluluğu kurma önerisi, 24 Ekim 1950 tarihinde Fransa Başbakanı Rene Pleven tarafından ortaya atılmış ve bu yüzden söz konusu başbakanın adıyla anılmıştır. Buna göre AKÇT üyesi devletlerin "Avrupa Ordusu" kurmaları ve bu çerçevede bir "Avrupa Savunma Bakanlığı" ihdas etmeleri düşünülmüştür.⁶ Bu karar doğrultusunda, Paris Antlaşması olarak da adlandırılan Avrupa Savunma Topluluğu Antlaşması ve NATO ile imzalanan protokoller 1952 yılında hayata geçirilmiştir. Paris Antlaşması'nın 38'inci maddesi uyarınca Avrupa Savunma Topluluğu'nun zaman içerisinde AKÇT'yi de bünyesine katarak son aşamada siyasi nitelik taşıyan tek bir örgüt hâline gelmesi hedeflenmiştir. Ancak bu anlaşma uygulanamadığı için 1959'da feshedilmiştir.⁷ Bu durum Batı Avrupa'daki bütünleşmenin güvenlik üzerinden gerçekleşemeyeceğini ortaya koymuştur. Neticede diğer alanlarda bütünleşme fikri ağır bastığından 25 Mart 1957 tarihinde Roma Antlaşması'nın imzalanmasıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM) kurulmuştur. Bu bağlamda AET'nin hedeflerinin başında; Avrupa'da dış ticaret üzerindeki tüm kısıtlamaların kaldırılarak tek bir pazar oluşturulması, işgücü ve sermayenin serbest dolaşımının önündeki engellerin kaldırılması, ortak tarım ve ulaşım politikalarının

³ Dedman, Martin, *The Origins and Development of the European Union 1945-1995: A History of European Integration*, Routledge, 2006, s. 57.

⁴ Thody, Philip, *A Historical Introduction to the European Union*, Routledge, 2002, s. 3.

⁵ Thody, a.g.e, s. 1.

⁶ Text of the Pleven Plan, <http://www.eu-history.leideuniv.nl/index.php3?c=51>, (10.04.2023).

⁷ Masclat, Jean-Claude, *Avrupa Siyasal Birliği*, İstanbul, Reklâm, 1974, s. 11.

geliştirilmesi, Avrupa Sosyal Fonu ve Avrupa Yatırım Bankasının kurulması gibi hususlar yer almıştır.⁸

Esasında AB'nin günümüzde ulaştığı mevcut yapısının ortaya çıkmasında Roma Antlaşması önemli bir rol oynamıştır. AET bilhassa insan, mal ve sermayenin serbest dolaşımını sağlayarak Batı Avrupa'da bir iç pazar oluşturmayı amaçlamıştır. Birleşik bir ticaret bloğu olarak hareket etme konusunda da önemli ilerlemeler kaydedilmiştir.⁹ Ayrıca 1951 yılında imzalanan Paris Antlaşması ile kurulan AKÇT çerçevesinde yarı yürütme işlevi gören bir Komisyon, yasama işlevlerini yerine getiren bir Bakanlar Kurulu, Parlamenterler Meclisi ve bir bakıma anayasa mahkemesi işlevi gören bir Adalet Divanı oluşturulmuştur. Daha sonra bu kurumlar; Roma Antlaşması mucibince hayata geçirilen AET ve EURATOM gibi kuruluşlarla geliştirilerek AB'nin bugünkü yapısı ortaya çıkmıştır.

Diğer yandan siyasi birlik hiçbir zaman gözden ırak tutulmamıştır. Şöyle ki 2 Kasım 1961 tarihinde Fouchet Komitesi'nin önerdiği plan gereğince hedeflenen siyasi birliğin amaçları; ortak bir dış ve savunma politikasının benimsenmesi; üye devletlerin güvenliklerinin sağlanması; bilim ve kültür alanında iş birliğine gidilmesi; insan hakları ve demokrasinin savunulması şeklinde ortaya konulmuştur.¹⁰ Ancak söz konusu plan, üye devletlerde ulusal bağımsızlıklarını kaybetme endişesi meydana getirdiği için uygulanamamıştır. Tarihsel süreçte AB, ortak dış ve güvenlik politikaları izleyebilmek için bazı girişimlerde bulunmuştur. Somut olarak ifade etmek gerekirse 27 Ekim 1970 tarihinde yapılan Lahey Zirvesi'nde kabul edilen¹¹ *Davignon Raporu* uyarınca Paris ve Roma Antlaşmalarının ruhlarına uygun bir şekilde siyasi birliğin önemi vurgulanmış ve Avrupa Siyasi İş Birliği (ASİ) süreci başlatılmıştır.¹² Bu girişim ve Avrupa Tek Senedi üye devletlerin ortak bir dış politika geliştirip uygulamalarının önünü açmıştır.¹³

Tindemans tarafından hazırlanan 29 Aralık 1975 tarihli rapor, ASİ'nin geleceğini aydınlatmaktadır. Bu minvalde AB'nin ortak bir dış ve güvenlik politikası olmadan eksik kalacağı, birleşik bir Avrupa'nın vücut bulabilmesi için uluslar üstü bir yapıya geçme ihtiyacı ve dış politikada merkezi bir karar alıcı organın önemi vurgulanmıştır. Ayrıca ASİ'ye hukuki statü verilmesi ve AT'nin dış ilişkilerden sorumlu tek merci olması gibi öneriler getirilmiştir.¹⁴ Böylece ASİ'nin üye devletler arasında dış politika konularında bir danışma ve eşgüdüm merkezi işlevi görmesi hedeflenmiştir. Daha sonra 1 Temmuz 1987 tarihinde Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının öncüsü olan ASİ resmen başlatılmıştır.¹⁵ AB,

¹¹ Urwin, Derek W., *The Community of Europe: A History of European Integration Since 1945*, Routledge, 2014, s. 76-77.

⁹ Olsen, Jonathan, *The European Union Politics and Policies*, 7. Baskı, Routledge, 2021, s. 42.

¹⁰ Özdal, Barış, Genç, M., *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının Türkiye-AB İlişkilerine Etkileri*, 1. Baskı, Aktüel Yayınları, 2005, s. 86.

¹¹ Cameron, Fraser, *The Foreign and Security Policy of the European Union, Past, Present and Future*, Sheffield Academic Press, 1996, s. 16.

¹² Davignon Report (Luxembourg, 27 October 1970), Report by the Foreign Ministers of the Member States on the Problems of Political Unification, <http://www.ena.lu>, (12.03.2023).

¹³ The Single European Act, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:a519205f-924a-4978-96a2-B9af8a598b85.0004.02/Doc_1&Format=Pdf, (11.04. 2023).

¹⁴ Duke, Simon, *Is Being Consistently Inconsistent, Being Consistent?*, EIPASCOPE, 2000, s.1-2.

¹⁵ Phinnemore, David, "The European Union: Establishment and Development," (Der.) *European Union Politics*, Editörler, Michelle Cini, Nieves Perez, Solorzano Borragan, 26-41. 4. Baskı, Oxford University Press, 2013, s. 28.

yukarıda sayılan adımları atmak suretiyle 1991'den sonra yeniden şekillenen uluslararası sistemde kendi gücünü tahkim etmeye çalışmıştır.¹⁶

Bu gelişmeleri takiben 7 Şubat 1992 tarihinde imzalanan Maastricht Antlaşması (Avrupa Birliği Antlaşması) uyarınca Avrupa devletleri, aralarındaki ekonomik birliğin ötesine geçilerek ortak dış ve güvenlik politikaları izlenmesinin önemini ortaya koymuşlardır.¹⁷ Maastricht Antlaşması Avrupa Savunma Topluluğu ve Avrupa Siyasi Birliği gibi birtakım mecraları hayata geçirmiştir. 1 Mayıs 1997'de imzalanan ve iki yıl sonra yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması ise siyasi kararlar kapsamında uyum politikalarına öncelik verileceğini belirtmiştir.¹⁸ Ardından 1998 yılında imzalanan Sen Malo Deklarasyonu, AB'nin NATO tarafından sağlanan uluslararası güvenlik kalkanının dışına çıkarak kendisi ve komşuları için yeni savunma ve güvenlik mekanizmaları oluşturma arzusuyla ortaya çıkmıştır. Yani Brüksel bu surette Avrupa'nın siyasal birliği yönündeki kararlılığını göstererek güçlü bir Avrupa savunma politikasından yana olduğunu belirtmiştir.¹⁹ 1999-2009 döneminde Ortak Dış ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi olarak görev yapan Javier Solana, Avrupa güvenlik ve savunma politikasının amacını aşığıdaki cümlelerle ifade etmiştir: "AB'yi mevcut ekonomik, ticari, insani, diplomatik ve askerî bütün kaynaklarını kullanabilecek ve varlığını uluslararası ortamda tutarlı ve etkili bir biçimde hissettirebilecek küresel siyasi bir aktör durumuna getirmek gerekmektedir."²⁰ Bu minvalde 1 Aralık 2009'da yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması ise AB'nin bu konudaki kararlılığını aşığıdaki şekilde ortaya koymuştur: "Üye devletler, siyasi dayanışmalarını güçlendirmek ve geliştirmek amacıyla birlikte çalışırlar ve AB'nin çıkarlarına aykırı olan veya uluslararası ilişkilerde AB'nin birleşik bir güç olarak etkinliğini zedeleyebilecek her türlü eylemden kaçınırlar."²¹

Ancak bazı üye devletler AB'nin zamanla NATO'ya alternatif bir yapı hâline gelme olasılığından dolayı siyasi birlik konusuna karşı temkinli yaklaşmışlardır. Çünkü AB üyesi ülkelerin çoğu aynı zamanda NATO ittifakı içinde yer almaktadırlar. Diğer yandan Soğuk Savaş'tan sonra AB, Avrupa'daki istikrar ve güvenliği sağlamanın yanında üyeleri ve komşu coğrafyalar arasındaki ekonomik ve siyasi ilişkileri güçlendirmek amacıyla hummalı bir gayretin içine girmiştir. Brüksel bu dönemde bilhassa ortak bir siyasi kimliğin tasarlanıp uygulamaya konulmasına odaklanmıştır. Bu amaçla üyeler arasındaki ekonomik, siyasi ve kültürel iş birliği teşvik edilmiştir. Diğer yandan 24 Şubat 2022 tarihinde Rusya'nın Ukrayna'ya saldırması yalnızca Ukraynalılar açısından değil, aynı zamanda Avrupa'nın güvenliği bakımından da büyük bir tehdit oluşturmuş ve böylece bu savaş önemli bir krizin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu durum, AB'ye komşu coğrafyalarda bulunan ülkelerle ilişkilerin yeniden düşünülmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Bir bakıma Rusya'nın savaşı genişletme ihtimaline karşı önlemler almak

¹⁶ Ülger, İrfan Kaya, Avrupa Birliğinde Siyasal Bütünleşme Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının Oluşumu, Ankara, Gündoğan Yayınları, 2002, s. 83.

¹⁷ Pinder, John, "Building the Union: Policy, Reform, Constitution", (Der.) Maastricht and Beyond Building the European Union, Editör, Andrew Tuff, John Pinder, Roy Pryce, 269-285. Routledge, 1994, s. 269.

¹⁸ Devuyt, Youri, Treaty Reform in the European Union: The Amsterdam Process, Journal of European Public Policy, 1998, s. 616.

¹⁹ Hürsoy, Siret, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Kıskaçında Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri, Güvenlik Stratejileri Dergisi, 2005, s. 37.

²⁰ Gnesotto, Nicole, AB Güvenlik ve Savunma Politikası-İlk Beş Yıl, İstanbul, Tasam Yayınları, 2005, s. 10.

²¹ The Lisbon Treaty, <http://www.lisbon-treaty.org/wcm/the-lisbon-treaty/treaty-on-european-union-and-comments/title-5-general-provisions-on-the-unions-external-action-and-specific-provisions/chapter-2-specific-provisions-on-the-common-foreign-and-security-policy/section-1-common-provisions/119-article-24.html>, (13.03.2023).

maksadıyla Avrupa siyasi kimliği ekseninde bir ara formül geliştirilmeye çalışılmıştır. İşte bu çerçevede Macron, seleflerinden birisi olan Fransuva Mitterrand tarafından 1991'den sonra gündeme getirilen bir Avrupa Konfederasyonu oluşturma fikrine atıfta bulunarak Avrupa'da geniş çaplı bir iş birliğine gidilmesinin önemini vurgulamıştır.²² Macron bu minvalde önerdiği Avrupa Siyasi Topluluğu'nun AB üyesi olmayan, ancak Avrupa değerlerini paylaşan ülkeleri de kapsayacağını ifade etmiştir. Esasında bu yapılanmanın söz konusu ülkelerle AB arasında siyaset, güvenlik, enerji, ulaştırma, yatırım, altyapı, kişilerin serbest dolaşımı gibi alanlarda iş birliğini geliştirecek bir mecra olması düşünülmüştür.²³

Rusya Ukrayna Savaşı'nın Avrupa Birliği'ne Etkileri

Rusya Ukrayna Savaşı

Rusya-Ukrayna Savaşı'nın ortaya çıkışında; tarihsel, siyasi, etnik ve ekonomik faktörler belirleyici olmuştur. Esasında Rusya ve Ukrayna arasında yaşanan sorunlar Çarlık Rusya dönemine kadar geri götürülebilir. Kırım Hanlığı'nın Rusya tarafından ilhak edilmesinden (1783) sonra Ukrayna topraklarının büyük bir kısmı Rusların yönetimine girmiştir. Bu durum Çarlık Rusya'nın tarihe karışmasına kadar devam etmiş ardından Ukrayna toprakları 1922 yılında kurulan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin bir parçası hâline gelmiştir. Diğer yandan Ukrayna 1991'de tıpkı diğer SSCB ülkeleri gibi bağımsız bir devlet olarak uluslararası camiadaki yerini almıştır.²⁴ Ancak bağımsızlık döneminde iki ülke arasındaki ilişkilere sınır sorunları ve etnik kimlik gibi konular damga vurmuştur. Her şeyden önemlisi bu dönemde Ukrayna, Rusya ve Batı arasındaki güç mücadelesinde tampon bölge olarak stratejik bir konuma yükselmiştir. Esasında Ruslar ve Ukraynalılar Slav ırkına mensup olarak ortak bir kültür ve din gibi kaynaklardan beslenseler de tarihsel süreç içerisinde siyasi ve ekonomik anlamda birbirlerinden farklılaşmışlardır. Dahası asıl sorun, Ukrayna'nın bağımsız bir devlet ve farklı bir ulus olarak varlığını tanımayan ve bu ülkeyi Rusya'nın bir parçası olarak telakki eden aşırı milliyetçi Rus çevrelerden kaynaklanmaktadır.²⁵

Rusya Ukrayna Savaşı sadece Ruslar ve Ukraynalılar arasında cereyan eden bir çatışma olmanın ötesinde Kiev'in yeni bir ulusal kimlik inşa etme ve Batı ile daha güçlü ilişkiler kurma çabasını yansıtmaktadır. Bu bağlamda Ukrayna'nın NATO'ya üye olmak istemesi ise durumu daha karmaşık hâle getirmektedir. Ukrayna, 1991 yılından sonra dünya siyasetindeki dinamiklerin değişmesi yüzünden Rusya ve Batılı ülkelerin önemseydiği bir uluslararası aktör hâline gelmiştir. Yukarıda sayılan nedenlerin haricinde Ukrayna'nın sahip olduğu stratejik konum ile yeraltı ve yerüstü kaynaklar, bu ülkeyi Rusya açısından cazip kılmaktadır. Rusya'nın, Ukrayna topraklarını Batı'nın geçmemesi gereken sınırlar olarak tanımlanması ve dış politikasında bu hususu ulusal bir güvenlik sorunu olarak tanımlaması bu sorunun altında yatan temel nedendir. Rusya daha başından beri Batılı ülkelere bilhassa Ukrayna'nın NATO'ya üyeliğini kendi güvenliği açısından önemli bir tehdit olarak gördüğünü açık bir şekilde ifade etmiştir. Diğer bir deyişle Rusya,

²² Nas, Çiğdem, Avrupa'nın Kaderi mi Belirleniyor? Bu Kaderde Türkiye'ye Yer Var mı?, <https://fikirturu.com/jeo-strateji/avrupanin-kaderi-mi-belirleniyor-bu-kaderde-turkiyeye-yer-var-mi/>, (01.09.2023).

²³ İKV, Avrupa Siyasi Topluluğu: Kıtada Rusya'ya Karşı Yaygın İş Birliği Platformu, 11-15 Ekim 2022, https://bulten.ikv.org.tr/?ust_id=13559&id=13560, (14.03.2023).

²⁴ Sezer, Sevgi, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Jeopolitik Sonuçları, Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(1), 2024, s. 158-180.

²⁵ Kuzio, Taras, Imperial Nationalism as the Driver Behind Russia's Invasion of Ukraine, Nations and Nationalism, 2023 a.g.e., s. 31.

Ukrayna'nın kendi yörüngesinden çıkıp Batı ile sıkı ilişkiler geliştirmeye çalışmasından büyük bir rahatsızlık duymaktadır.²⁶

Ukrayna ile Rusya Federasyonu arasında 1997 yılında iki ülke arasındaki ilişkilerin temel ilkelerini belirleyen ve çeşitli alanlarda iş birliğini öngören "Dostluk, İş Birliği ve Ortaklık Antlaşması" imzalanmıştır. Ancak Ukrayna bu anlaşmayı Rusya'nın Kırım'ı işgali üzerine feshetmiştir. Esasında iki ülke arasında ilk büyük diplomatik kriz 2003 yılında Rusya'nın Kerç Boğazı'nda bir baraj inşa etmeye başlamasıyla ortaya çıkmıştır. Kiev, bu durumu ilkin iki ülke arasındaki sınırların yeniden çizilmesi olarak değerlendirmiş, ancak ardından yapılan ikili görüşmeler sonucunda bu sorun çözüme kavuşturulmuştur.²⁷ Diğer yandan Ukrayna, 2004 yılında Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Anlaşması'na imza koymuştur ki bu akit söz konusu ülkeyi AB ve NATO ile yakınlaştırmaya başlamıştır. Neticede Ukrayna AB'ye yakınlaştığı oranda Rusya ile sorunlar yaşamıştır.²⁸ Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, 2008'de düzenlenen NATO Zirvesinde Ukrayna'nın ittifaka dâhil edilmesinin Rusya'nın ulusal güvenliğine ciddi bir tehdit oluşturacağını net bir şekilde ifade etmesine rağmen²⁹ Ukraynalılar AB ve NATO'ya üyelik başvurusunda bulunmuşlardır.³⁰

Ukrayna, stratejik konumu itibarıyla yalnızca Rusya ile değil aynı zamanda Orta Avrupa ve Karadeniz bölgesinde bulunan diğer ülkeler ile de ekonomik, siyasi ve güvenlik alanlarında ilişkilere³¹ sahip olduğundan Ruslar Ukrayna'nın NATO'ya üye olmasına karşı çıkmışlardır. Bu amaç doğrultusunda Rusya, Ukrayna'nın AB ile Gümrük Birliği Anlaşması imzalamasını engellemek amacıyla söz konusu ülkeye ekonomik yaptırımlar uygulamıştır. Bu baskılara dayanamayan dönemin Ukrayna Cumhurbaşkanı Viktor Yanukoviç, 2013 yılında AB ile yakın ekonomik ilişkiler kurma politikalarını frenlemiştir. Bu durum, Ukrayna'da ciddi bir siyasi krize yol açmıştır.³² Neticede Ukrayna'da söz konusu yılda 'Euromaidan protestoları' olarak nitelendirilen hükümet karşıtı sokak gösterileri patlak vermiştir. Göstericiler, Kırım ve Güneydoğu Ukrayna'nın anayasal statülerinin değiştirilmesi, ekonomik reformların hayata geçirilmesi ve hükümetin yolsuzluklardan arındırılması gibi bir dizi talepte bulunmuşlardır.³³ Hükümetin AB ile planlanan tarihi anlaşmaları imzalamaktan vazgeçmesi üzerine söz konusu gösteriler daha da şiddetlenmiştir. Tüm bunlar yaşanırken Rusya, Ukrayna'nın istikrarını hedef alarak sadece gerilimlerin tırmanmasına yol açmamış Donbas bölgesindeki ayrılıkçı Rus gruplara silah ve mühimmat desteği de sağlamıştır.³⁴ Diğer yandan Rusya'nın 2014 yılında Ukrayna toprağı olan Kırım'a el koymasının ardından Kırımlıların Rusya ile birleşmek amacıyla referanduma gitmeleri tüm bunların üzerine tuz biber ekerek iki ülke arasındaki ilişkileri derin bir çıkmaza sürüklemiştir.³⁵ Bu dönemde, Ukrayna her ne kadar NATO'nun bir

²⁶ Elsherbiny, Asmaa, Europe on Fire: The Russo-Ukrainian War, Its Causes and Consequences, 2022, s. 3.

²⁷ Mcdermott, Roger N., "Brothers Disunited: Russia's Use of Military Power in Ukraine", (Der.) The Return of the Cold War: Ukraine, The West and Russia, Editörler, Black, J.L.; Johns, Michael, 77-107, London, 2016, s. 82.

²⁸ McLaughlin, Lauren, The Conflict in Ukraine: A Historical Perspective, 2014.

²⁹ Masters, Jonathan, Ukraine: Conflict at the Crossroads of Europe and Russia, Council on Foreign Relations, 2022, s. 8.

³⁰ Zhussipbek, Galym, Avrupa Birliği ile Rusya Federasyonu Arasındaki "Stratejik Ortaklığın" Analizi. Uluslararası Hukuk ve Politika, 2011, s. 47.

³¹ Kuzio, a.g.e., s. 8.

³² Lauren, a.g.e.

³³ Jonathan, a.g.m., s.9.

³⁴ Lyebydyev, Yehor, Makhortykh, Mykola, Euromaidan: Quantitative Analysis of Multilingual Framing 2013-2014 Ukrainian Protests on Twitter, 2018, s. 276.

³⁵ Kuzio, a.g.e., s.15.

savunma ittifakı olduğunu belirterek bu kuruma katılımın Rusya açısından bir tehdit oluşturmadığını gerekçe göstermek suretiyle NATO üyeliği doğrultusunda adımlar atmış olsa da Ruslar Ukrayna'nın NATO üyeliğinin kabul edilemez olduğunu yinelemişlerdir. Hatta Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, Rusya Ukrayna Savaşı'nın başlamasından kısa süre önce 14 Ocak 2022 tarihinde düzenlediği basın toplantısında barışın NATO'nun genişleme politikasından vazgeçmesiyle mümkün olduğunu belirtmiştir.³⁶

Tüm bu yaşananlar Avrupa'nın ve komşu ülkelerin güvenliklerini ve istikrarlarını derinden etkilemiştir.³⁷ Şöyle ki Ukrayna krizi, Suriye ve Libya'da yaşanan savaşlar Avrupa komşuluk politikasının gözden geçirilerek AB Küresel Stratejisi (2016) adlı bir belgenin kabul edilmesine yol açmıştır. Diğer yandan Ukrayna krizi, Soğuk Savaş'tan sonra kurulan Avrupa güvenlik mimarisine yönelik bir tehdit olarak değerlendirilmiştir.³⁸ Yani Avrupalı devlet adamları, Ukrayna'daki krizi "on yıllardır Avrupa güvenliğine yönelik en büyük tehdit"³⁹ veya "Avrupa'da barışa yönelik açık bir tehdit"⁴⁰ olarak yaftalamışlardır. Neticede Rusya Ukrayna Savaşı başladıktan sonra Avrupa güvenliğine yönelik tehditler daha da vahamet arz etmiştir. Dolayısıyla Avrupa ülkeleri bu savaşın başlamasından sonra askerî konularda dayanışma göstererek savunma harcamalarını artırmışlar ve NATO'nun doğu sınırlarının korumasına özel bir önem atfetmeye başlamışlardır. Dahası bu durum AB ülkelerinin Avrupa ordusu kurma düşüncelerini canlandırmıştır.

Uluslararası İlişkiler Işığında Rusya Ukrayna Savaşı

Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra Batılı ülkeler tek kutuplu bir dünya ön görmüş olsalar da 2010'lardan sonra Rusya Batı'ya karşı yeniden bariz bir meydan okuma sergilemeye başlamıştır. Diğer yandan Çin ve Hindistan gibi yükselen küresel güçler uluslararası siyaseti belirleme çabası içine girmişlerdir. Yani 1991'den sonra Doğu ve Batı arasındaki çatışmalar sona ermemiş bilâkis bir süre sonra başka çatışmalar ve krizler ortaya çıkmıştır. Neticede Şubat 2022'de başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı, uluslararası güç dengelerinin sorgulanmasına yol açtığı gibi uluslararası aktörler açısından yüksek güvenlik risklerini de beraberinde getirmiştir. Bu riskler tahıl arzının kısıtlanmasından nükleer silahların kullanılması ihtimaline kadar birçok alanı kapsamaktadır.⁴¹

İlkin 2019-2022 yılları arasında yaşanan korona salgını ardından başlayan Rusya Ukrayna Savaşı uluslararası ilişkilerde çok ciddi kırılmalara vesile olmuştur. Bu durum dünya ülkelerini enerji, ekonomi ve siyaset alanlarında derinden etkilemiştir. Ukrayna Savaşı uluslararası camiada enerji ve hububat sevkiyatı konusunu gündeme getirmiştir. Bu durum her devletin enerji ve tahıl konusunda kendi kendine yeterli olması gerektiğini ortaya koyduğu gibi tedarik zincirlerinin çeşitlendirilmesinin lüzumunu da gözler önüne sermiştir. Bilhassa Rusların Avrupalılara karşı uyguladıkları doğal gaz ve petrol ambargosu, AB'nin enerji politikalarını tümüyle gözden geçirmesine yol açmıştır. Bu durum önemli siyasal sorunları da beraberinde getirmiştir.

³⁶ Mearsheimer, John J., the Causes and Consequences of the Ukraine War, *Horizons: Journal of International Relations and Sustainable Development*, 2022, s. 21-22.

³⁷ Stukalo, Nataliia, Simakhova, Anastasiia, Social and Economic Effects of the War Conflict in Ukraine for Europe, *Geopolitics Under Globalization*, 2018, s. 11.

³⁸ Natorski, Michal, United We Stand in Metaphors: EU Authority and Incomplete Politicisation of the Crisis in Ukraine, *Journal of European Integration*, 2020, s. 733-734.

³⁹ European Council, 2014.

⁴⁰ Council of the European Union, 2015.

⁴¹ Mearsheimer, a.g.e., 21-25.

Diğer yandan Rusya-Ukrayna Savaşı küresel silahlanma yarışını tetiklemiştir. Bu savaş vesilesiyle nükleer silahların kullanılması tehlikesi tekrar belirmiştir. Batılı ülkelerin Ukrayna'ya verdikleri askerî destek, Rusya ve Batı arasındaki ilişkilerin kötüleşmesine yol açmıştır. Buna karşılık Rusya ise Çin, Hindistan, Brezilya, Türkiye ve bazı Afrika ülkeleriyle iş birliğine giderek uluslararası politikada yalnız olmadığını göstermeye gayret etmiştir. Soğuk Savaş'tan sonra Avrupa merkezli olarak kurgulanan güvenlik ve siyaset mimarisi iflas ettiğinden bunun yerine yenisinin konulması gerektiği gündeme gelmiştir. Böyle bir siyasal ortamın bütün dünya ülkelerini etkilediği rahatlıkla söylenebilir.⁴²

Rusya Ukrayna Savaşı'nın Avrupa Birliğine Etkileri

Rusya Ukrayna Savaşı, AB'nin genişleme ve komşuluk politikalarının yeniden gündeme gelmesine yol açmıştır. Bu bağlamda Ukrayna, Moldova ve Gürcistan AB'ye tam üyelik başvurusunda bulunmuşlar, neticede ilk iki devlet Haziran 2022'de AB'ye aday ülke statüsü elde etmişlerdir.⁴³ Brüksel'in gündeminde genişleme konusu yer almamasına rağmen Rusya'nın Ukrayna'yı işgali yukarıda anılan üç ülkeyi AB Doğu Ortaklığının önemli bir parçası hâline getirmiştir. Uzmanlar bu durumun Batı Balkanlar'da yer alan Kuzey Makedonya ve Arnavutluk gibi ülkelerin AB'ye adaylık süreçlerini de hızlandıracağını öngörmektedirler. Yani yaşanan mevcut savaşın AB'nin genişlemesini tetikleme ihtimali bulunmaktadır.⁴⁴ Bu minvalde Ukrayna'nın AB'ye aday ülke statüsü kazanması hakkında şunlar söylenebilir: Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, İrlanda, Letonya, Litvanya, Polonya, Slovenya ve Slovakya gibi devletlerin tümü Ukrayna'nın adaylığını desteklerlerken bilhassa Batı ve Kuzey Avrupa ülkeleri -özellikle Hollanda- bu ülkenin adaylığının aceleye getirilmemesi çağrısında bulunmuşlardır. AB'nin en son 2013 yılında Hırvatistan'ı bünyesine kattığı dikkate alındığında bu durum yeni ülkelerin adaylığının gündeme gelmesine yol açabilir.⁴⁵ AB 2004 yılında yaşanan büyük çaplı genişlemenin ortaya çıkardığı sorunlardan mütevellit Balkan ülkelerinin tam üyeliği için net bir tarih vermemektedir. Çünkü Brüksel gelecekteki genişlemenin temkinli bir şekilde ilerlemesi gerektiğini düşünmektedir. Macaristan ve Polonya'nın temel insan haklarına ilişkin kötü karnelerinin yanında Çek Cumhuriyeti ve Slovenya'nın AB politikalarına aykırı hareket ettikleri dikkate alındığında AB'nin bu konuda ne kadar haklı olduğu anlaşılmaktadır.

Ayrıca Rusya-Ukrayna Savaşı, AB'ye genişlemeyle bağlantılı bir şekilde sınır güvenliği ve göç konularının önemini tekrar göstermiştir. AB Avrupa kıtası haricindeki savaş ve çatışmaların aksine Ukrayna meselesinde güçlü bir dayanışma sergilemiştir. Şöyle ki Avrupa Komisyonu bölgesel politikaları önceleyerek insani yardım amacıyla bir takım mekanizmalar oluşturmuştur. Kısacası AB ülkelerinin Ukraynalı göçmenlere diğer bölgelerden gelenlere kıyasla daha misafirperver bir şekilde davrandıkları ve mültecileri barındırmanın sorumluluğunu kendi aralarında adil olarak paylaştıkları söylenebilir.⁴⁶

⁴² Stukalo, a.g.e., s. 11-14.

⁴³ Joining the EU, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/joining-eu_en, 2023, (03.08.2023).

⁴⁴ Anghel, Veronica, Džankić, Jelena, Wartime EU: Consequences of the Russia-Ukraine War on the Enlargement Process. *Journal of European Integration*, 2023, s. 488.

⁴⁵ EU Enlargement, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/eu-enlargement_en (06.10.2024).

⁴⁶ UNHCR, Ukrainian Refugee Situation, <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>, 2022, (10.02.2024).

Avrupa Siyasi Topluluğu

Avrupa Siyasi Topluluğu hakkındaki eleştirilerin önemli bir kısmı, buna benzer kurumların AB bünyesinde zaten mevcut oldukları dolayısıyla böyle bir yapılanmanın lüzumsuz olduğu noktasında toplanmaktadır. Örneğin Ertuğrul Tulun gibi bazı araştırmacılar, Macron tarafından ortaya atılan ve net bir şekilde tarif edilmemiş bu öneriyi, AB üyeliği bekleyen Arnavutluk, Bosna-Hersek, Kosova, Karadağ, Kuzey Makedonya ve Sırbistan gibi Balkan ülkelerinin üyeliklerini erteleme çabası olarak telakki etmektedirler.⁴⁷ Esasında Macron'un ortaya attığı Avrupa Siyasi Topluluğu düşüncesinin Rusya ve Beyaz Rusya haricindeki tüm Avrupa ülkelerini kapsadığı düşünüldüğünde bu projenin gerçekleştirilmek istenmesi, bir bakıma Rus saldırganlığına ve ABD'nin daha güçlü bir Avrupa kıtası yaratmaya yönelik kayıtsızlığına karşı düşünülmüş bir emniyet sübabı olarak görülebilir.⁴⁸

Esasında Avrupa Siyasi Topluluğu düşüncesinin şekillenmesinde; AB'nin son yıllarda uluslararası göçün hedefi hâline gelmesi, Büyük Britanya'nın AB'den ayrılması, korona-19 salgını ve Rusya Ukrayna Savaşı gibi faktörler önemli bir rol oynamışlardır. Bu gelişmeler AB'ye ekonomik gücünün yanında güvenilir bir siyasal aktör olması gerektiğini gösterdiği için Brüksel bu çerçevede hummalı bir yenilenme çabasının içerisine girmiştir. Bu şartlar altında AB'nin bir bütün olarak nasıl daha etkin bir şekilde çalışabileceği üzerine düşünceler üretilmiştir.⁴⁹ Diğer yandan Büyük Britanya'nın ve Almanya Şansölyesi Merkel'in görev süresinin sona ermesi gibi unsurlar bir bakıma AB'de Almanya ve Fransa arasında yaşanan 'güç mücadelesini' ikincinin lehine bozduğu için bu durum bir 'güç boşluğu' ortaya çıkmıştır. Cohen'e göre bu şekilde AB içinde Almanya'nın eli zayıflamış ve Fransa AB'nin geleceğini kendi politikalarına göre şekillendirme imkânı elde etmiştir.⁵⁰ Ancak bütün bunlara rağmen Rusya'nın uluslararası hukuku hiçe sayarak Ukrayna'da başlattığı savaş AST fikrinin ortaya çıkmasında en belirleyici unsur olmuştur. Kısacası Rusya-Ukrayna Savaşı, Avrupa kıtasının geleceği hakkında yeni fikirlerin ortaya atılmasına vesile olmuştur. Bu anlamda AST, AB'nin değişen uluslararası şartlarda karşılaştığı güvenlik sorunlarına verdiği veya vermeye çalıştığı bir cevap olarak nitelenebilir.⁵¹

Esasında günümüzde hem AB içinde yaşanan tartışmalar hem de uluslararası politikanın birçok belirsizliği barındırması Avrupa Siyasi Topluluğunun gerçekleştirilmesini olumsuz yönde etkilemektedir. Çünkü AB, Ukrayna Savaşı ve küresel güvenlik sorunlarından mütevellit birçok meydan okumayla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu bağlamda AB'nin küresel güvenlik risklerini hesaba katmaksızın sadece genişleme ve göç temelinde AST vasıtasıyla siyasal bir manevra yapması pek mümkün değildir. Diğer yandan günümüzdeki uluslararası ortamda bir taraftan Doğu'nun (Rusya, Çin ve Hindistan) diğer taraftan da Batı'nın (ABD, Kanada ve Güney Amerika) yoğun baskıları altında bulunan Brüksel'in sadece bütünleşme yönünde attığı bir takım adımlar vasıtasıyla

⁴⁷ Tulun, Teoman Ertuğrul, Macron'un Avrupa Siyasi Topluluğu Kurma Teklifi ve NATO'nun Koruyucu Melek Kanatları, 2022.

⁴⁸ Leigh, Michael, The European Political Community: Space for Dialogue or Photo Opportunity? <https://www.euractiv.com/section/future-eu/opinion/the-european-political-community-space-for-dialogue-or-photo-opportunity>, (18.02.2023).

⁴⁹ Németh, Ferenc, European Political Community: A New Strategic Framework on the Horizon? Foreign Policy Review, 2023, s.58.

⁵⁰ Cohen, Roger, Macron's New Europe Debuts in the Shadow of War. The New York Times, Retrieved From: <https://www.nytimes.com/2022/10/06/world/europe/macron-european-political-community.html>, (06.10.2022).

⁵¹ Németh, a.g.e, 2023, s.59.

birliği siyasallaştırarak kendi halklarını salim bir şekilde geleceğe taşması m¼mk¼n değildir.

G¼n¼m¼ze kadar AB içinde tebar¼z eden birçok proje birliğin iki ¼nemli ¼lkesi Almanya ve Fransa'nın iş birliği sayesinde hayata geçirilmiştir. Bu bağlamda Fransa tarafından geliştirilen AB'yi Avrupa Siyasi Topluluğuna d¼n¼řt¼rme ¼nerisinin daha geniş tabanlı bir mutabakata ihtiyacı bulunmaktadır. Esasında AB'nin geleceğinin daha istikrarlı bir şekilde inşa edilebilmesi için k¼resel ve b¼lgesel olarak daha kapsayıcı bir bakış açısının geliştirilmesi gerekmektedir. Bu bakış açısı, AB'nin yalnızca kendi iç dinamiklerini değil, uluslararası camiadaki tehditleri ve fırsatları da dikkate almasını gerektirmektedir. Bu minvalde b¼yle bir projenin sadece tek bir ¼lkenin veya liderin inisiyatifine dayanması AB gibi kolektif bir ¼rg¼t açısından bazı mahzurlar meydana getirebilir.

Sonuç

Rusya Ukrayna Savaşı AB açısından bir takım sorunların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bunlar arasında; genişleme stratejisinin ne y¼nde olacağı, enerji darboğazının nasıl aşacağı ve Rusya ile kopan ilişkilerin maliyeti gibi hususlar başı çekmektedir. Diğer yandan bu savaş AB ve Rusya arasındaki dış ticaret rakamlarının d¼řmesine yol açmış ve AB'nin Doğu memleketlerine y¼nelik olarak oluşturduğu komşuluk politikalarını derinden etkilemiştir. Dolayısıyla bu durum AB'nin Doğu komşularıyla ilişkilerinde yeni stratejiler geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur.

Rusya Ukrayna Savaşı, taraf devletler ve AB arasındaki ilişkileri derinden sarstığı için bilhassa enerji sorunlarının g¼venlikleřtirilmesi gerektiğini net olarak g¼n y¼z¼ne çıkar mıştır. Yukarıda vurgulandığı gibi Rusya Ukrayna Savaşı AB'nin Rusya'nın fosil kaynaklarına olan bağımlılığının aşılması konusunu g¼ndeme getirmiştir. Bu minvalde alternatif enerji tedarikçileri bulunmaya çalışılmış ve yenilenebilir enerji kaynaklarına daha fazla ¼nem verilmeye başlanmıştır. Bu savaş ayrıca g¼ konusunun AB'nin ajandasının ilk sıralarına yerleşmesine vesile olmuştur. Rusya Ukrayna Savaşı b¼y¼k bir m¼lteci sorununa yol açmış ve AB, Ukrayna'dan birlik ¼lkelerine dağılan g¼menlere yardım ederek bu sorunun öz¼lmesinde b¼y¼k bir marifet sergilemiştir.

Bu savaş aynı zamanda kolektif savunmanın ¼nemini vurgulayarak NATO'nun Avrupa'daki yerini g¼c¼lendirmiřtir. Ukrayna Savaşı'ndan ¼nce AB'nin parçalanmaya doğru gittiği tartışmaları bir yana, bu savaş Avrupa Siyasi Topluluğu fikrinin geliştirilmesine yol açmıştır ki esasında AB'yi ileri taşıyan b¼t¼n adımlar tarihin ¼nemli kırılma kavşaklarında geliştirilmiştir. Bu bağlamda AB'nin karşısına çıkan meydan okumaya bir cevap olarak Avrupa Siyasi Topluluğu fikrini geliştirmesi bu ¼rg¼t¼n kriz y¼netimindeki başarisını g¼stermektedir. Diğer yandan bu savaş Avrupa'daki yerleşik g¼venlik normlarını derinden sarsmış ve bu durum Soğuk Savaş sonrası g¼venlik d¼zeninin öz¼lmesine vesile olmuştur.

Yukarıda yapılan değerlendirmeler işığında Br¼ksel'in Avrupa Siyasi Topluluğu fikrini hayata geçirebilmek için ivedilikle kurumsallaşmaya gitmesi gerektiği s¼ylenebilir. Somut olarak ifade edilmesi gerekirse AST projesinin kuvveden fiile çıkarılması için AB'yi oluşturan halkların tamamı s¼rece d¼hil edilmelidir. Bu çerçevede bir halk oylamasına başvurulabilir. Diğer yandan bunun geerekleştirilebilmesi için AB dışındaki d¼nya ile mevcut ilişkilerin çok boyutlu bir açıdan değerlendirmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Anghel, Veronica, Džankić, Jelena, Wartime EU: Consequences of the Russia-Ukraine War on the Enlargement Process. *Journal of European Integration*, 2023.
- Cameron, Fraser, *The Foreign and Security Policy of the European Union, Past, Present and Future*, Sheffield Academic Press, 1996.
- Cohen, Roger, Macron's New Europe Debuts in the Shadow of War. *The New York Times*, Retrieved From: <https://www.nytimes.com/2022/10/06/world/europe/macron-european-political-community.html>, (06.10.2022).
- Council of the European Union, 2015.
- Davignon Report (Luxembourg, 27 October 1970), Report By the Foreign Ministers of the Member States on the Problems of Political Unification, <http://www.ena.lu>, (12.03.2023).
- Dedman, Martin, *The Origins and Development of the European Union 1945-1995: A History of European Integration*, Routledge, 2006.
- Devuyst, Youri, Treaty Reform in The European Union: The Amsterdam Process, *Journal of European Public Policy*, 1998.
- Duke, Simon, Is Being Consistently Inconsistent, Being Consistent?, *EIPASCOPE*, 2000.
- Elsherbiny, Asmaa, *Europe on Fire: The Russo-Ukrainian War, Its Causes and Consequences*, 2022.
- EU Enlargement, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/eu-enlargement_en, (06.10.2024).
- European Council, 2014.
- Gnesotto, Nicole, *AB Güvenlik ve Savunma Politikası-İlk Beş Yıl*, İstanbul, Tasam Yayınları, 2005.
- Hürsoy, Siret, *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Kısacasında Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 2005.
- İKV, *Avrupa Siyasi Topluluğu: Kıtada Rusya'ya Karşı Yaygın İş Birliği Platformu*, 11-15 Ekim 2022, https://bulten.ikv.org.tr/?ust_id=13559&id=13560, (14.03.2023).
- Joining the EU, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/joining-eu_en, 2023, (03.08.2023).
- Kuzio, Taras, *Imperial Nationalism as the Driver Behind Russia's Invasion of Ukraine*, *Nations and Nationalism*, 2023.
- Leigh, Michael, *The European Political Community: Space for Dialogue or Photo Opportunity?* <https://www.euractiv.com/section/future-eu/opinion/the-european-political-community-space-for-dialogue-or-photo-opportunity>, (18.02.2023).
- Lyebyedyev, Yehor, Makhortykh, Mykola, *Euromaidan: Quantitative Analysis of Multilingual Framing 2013-2014 Ukrainian Protests on Twitter*, 2018.
- Masclet, Jean-Claude, *Avrupa Siyasal Birliği*, Reklâm, İstanbul, 1974.
- Masters, Jonathan, *Ukraine: Conflict at the Crossroads of Europe and Russia*, Council on Foreign Relations, 2022.
- Mcdermott, Roger N., "Brothers Disunited: Russia's Use of Military Power in Ukraine", (Der.) *The Return of the Cold War: Ukraine, The West and Russia*, Editörler, Black, J.L.; Johns, Michael, 77-107, London, 2016, s. 82.
- Mclaughlin, Lauren, *The Conflict in Ukraine: A Historical Perspective*, 2014.
- Mearsheimer, John J., *the Causes and Consequences of the Ukraine War*, *Horizons: Journal of International Relations and Sustainable Development*, 2022.
- Meeting of the European Political Community, <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2022/10/06/>, (08.10.2022).

- Nas, Çiğdem, Avrupa'nın Kaderi mi Belirleniyor? Bu Kaderde Türkiye'ye Yer Var mı?, <https://fikirturu.com/jeo-strateji/avrupanin-kaderi-mi-belirleniyor-bu-kaderde-turkiyeye-yer-var-mi/>, (01.09.2023).
- Natorski, Michal, United We Stand in Metaphors: EU Authority and Incomplete Politicisation of the Crisis in Ukraine, *Journal of European Integration*, 2020.
- Németh, Ferenc, European Political Community: A New Strategic Framework on the Horizon? *Foreign Policy Review*, 2023.
- Olsen, Jonathan, *The European Union Politics and Policies*, 7. Baskı, Routledge, 2021.
- Özdal, Barış, Genç, M., Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının Türkiye-AB İlişkilerine Etkileri, 1. Baskı, Aktüel Yayınları, 2005.
- Phinnemore, David, "The European Union: Establishment and Development," (Der.) *European Union Politics*, Editörler, Michelle Cini, Nieves Perez, Solorzano Borrigan, 26-41. 4. Baskı, Oxford University Press, 2013.
- Pinder, John, "Building the Union: Policy, Reform, Constitution", (Der.) *Maastricht and Beyond Building the European Union*, Editör, Andrew Tuff, John Pinder, Roy Pryce, 269-285. Routledge, 1994.
- Schneckener, Ulrich ve Sebastian Schäffer (2023), Russia's War and Europe's Changing Security Order: Time for a "Greater European Council", *Der Donauraum*.
- Sezer, Sevgi, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Jeopolitik Sonuçları, Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(1), 2024.
- Stukalo, Nataliia, Simakhova, Anastasiia, Social and Economic Effects of the War Conflict in Ukraine for Europe, *Geopolitics Under Globalization*, 2018.
- Text of the Pleven Plan, <http://www.eu-history.leideuniv.nl/index.php3?c=51>, (10.04.2023).
- The Lisbon Treaty, <http://www.lisbon-treaty.org/wcm/the-lisbon-treaty/treaty-on-europe-an-union-and-comments/title-5-general-provisions-on-the-unions-external-action-and-specific-provisions/chapter-2-specific-provisions-on-the-common-foreign-and-security-policy/section-1-common-provisions/119-article-24.html>, (13.03.2023).
- The Single European Act, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:a519205f-924a-4978-96a2-B9af8a598b85.0004.02/Doc_1&Format=Pdf, (11.04. 2023).
- Thody, Philip, *A Historical Introduction to the European Union*, Routledge, 2002.
- Tulun, Teoman Ertuğrul, Macron'un Avrupa Siyasi Topluluğu Kurma Teklifi ve NATO'nun Koruyucu Melek Kanatları, 2022.
- Ülger, İrfan Kaya, Avrupa Birliğinde Siyasal Bütünleşme Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının Oluşumu, Gündoğan Yayınları, Ankara, 2002.
- UNHCR, Ukrainian Refugee Situation, <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>, 2022, (10.02.2024).
- Urwin, Derek W., *The Community of Europe: A History of European Integration Since 1945*, Routledge, 2014.
- Zhussipbek, Galym, Avrupa Birliği ile Rusya Federasyonu Arasındaki "Stratejik Ortaklığın" Analizi. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 2011.